

ISBN	978-605-5688-59-2
Sertifika No	13423
Yayın Sıra No	60
Yayın Yönetmeni	Recep Duymaz
Editörler	Ahmet Kartal Mehmet Mahur Tulum
Kapak Resmi	Ressam Vedat Akkök
Kapak Tasarımı	Sercan Arslan
Sayfa Düzeni	İrfan Güngörür
1. Baskı	Nisan 2013
Baskı / Cilt	Çalış Ofset Matbaacılık Ltd. Şti. Davutpaşa Cad. Yılanlı Ayazma Sok. Örme İş Merkezi No: 8 Topkapı / İst. Tel. 0212 482 11 04 (Sertifika No: 12107)

Elektronik ortam ve tüm baskı hakları
Akademik Kitaplar'a aittir. © 2013

**AKADEMİK
KİTAPLAR**

Ankara Caddesi, Ünal Han No: 49 K. 2, Çağaloğlu
Eminönü - Fatih / İstanbul
Tel-Faks: +90 212 512 70 10
www.akademikkitaplar.com
akademikkitaplar@gmail.com

AHMET ATILLÂ ŞENTÜRK ARMAĞANI

Editörler
Ahmet KARTAL
Mehmet Mahur TULUM

İstanbul 2013

“Ahmet Atillâ Şentürk Armağanı” İçin Tarih Kıt'ası

Kayd-ı ism ü resmden âzâd idüben kendüyi
Bâb-ı devletden çekildi ihtiyâren bir civân

Rind ü zâhid sûfi 'âşık hem rakîbin neydügin
Şî're dâir müşkilâtı itdi tullâba ayân

Nüh felekle heft seyyâre taaccüble didi
Ol idi şî'r-i kadîm burcundaki sâhib-kırân

Tîr-veş doğruydu ya atdı okun yasdı yayın
“Yâ nasîb”i eyledi düstür ol Tozkoparan

Geldi nısfu'l-leyl didim cevherî târîhini
Çok yakışdı Ahmed Atillâ Beğ'e bu Armağân

چوق یاقشدی احمد آتلا بکه بو ارمغان

2012 (1977+35)

(leyl=70, “nısfu'l-leyl” [gece yarısı]: 70:2=35)

Prof. Dr. Mehmet Fatih KÖKSAL

İlmi, bir huzura götürür bizi
Takip eder isek gittiği izi
Şentürk Hocamızı sorma Rasim'den
Damla nasıl tarif etsin denizi

Rasim KÖROĞLU

İÇİNDEKİLER

Sunuş	9
Mehmet Mahur TULUM Ahmet Atillâ Şentürk.....	11
Sadık ARMUTLU Yedi Divan Sahibi, Sanatkâr, Âlim ve Erken Dönem Bir Azeri Türk Hükümdar Şairi: Ahmed Bin Üveys.....	55
Ziya AVŞAR Edirneli Nazmî'nin Yayımlanmamış Yeni Türkî-yi Basît Gazelleri ve Bu Bağlamda Yapay İki Edebî Mesele; Türkî-yi Basît ve Mahallîleşme	91
İsrafil BABACAN Bâkî'nin Gazellerinde Hüsn-i Ta'lîl Sanatı	125
H. Dilek BATİSLAM Cem Sultan'ın Mürâca'aları.....	143
Ali Fuat BİLKAN Bosnalı Sûdî'nin Hâfız Şerhi	159
Müjgân ÇAKIR Büzürcmihr-i Hakîm'in Nûşirevân-ı Âdil Adına Yazdığı Zafer- nâme'nin Türkçe Tercümeleleri Üzerine Bir Değerlendirme ve Bir Zafer-nâme Tercümesi	167

Muharrem DAYANÇ

Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Hayat Hikâyesi..... 187

Muhammet Nur DOĞAN

Mucize-gû Bir Şiir Filozofu..... 199

Ramazan DURMAZ

Türk Göçbeciliğinde Çadır: Orta Asya'dan Anadolu'ya Tarihi Seyir..... 213

Aysun EREN

Klasik Türk Şiirinde Güzelden Gazele "Gönül" Güzergâhı..... 227

Hasan Ali ESİR

Lâmîî Çelebi Münşeât'ının Mektuplar Bölümünde Lâmîî Çelebi'nin
Eserleri İle İlgili Bilgiler 273

İlhan GENÇ

Uygarlık Tarihinde Mevlevî Estetik Duyarlılığının Temelleri 285

Kadir GÜLER

Evliyâ Çelebi'nin Gözüyle Kütahya 309

Mustafa GÜNEŞ

Yûnus Emre Dîvânı'nda Söz Bağlamında Teşbîh Sanatı 319

Mahmut KAPLAN

Hikmet Şairi Nâbî'de Güzellik, Aşk ve Âşıkâ Dair 329

Osman KARATAY

Dil Kıyaslarında Organ İsimleri: Bağır Kelimesi Üzerine..... 383

Ahmet KARTAL

Türk Kültür ve Edebiyatında Lâle..... 391

Bilal KEMİKLİ

İnsanı Bulmak: Ümmî Sinân Ocağında Kemâle Yolculuk..... 427

Beyhan KESİK

Koca Râgıb Paşa'nın Şiirlerinde Hikemî Tarz..... 435

Hanife KONCU

Bir Eyüp Şehrengîzi (Şehrengîz-i Lebîbî Cüvânân-ı Ebî Eyyûb-ı Ensârî).... 457

M. Fatih KÖKSAL

İbni Kemâl'in Dîvân'ında Yer Almayan Bazı Şiirleri 475

Öznur ÖZDARICI

Türklük Şuuru ve Emin Bülent 487

Hilmi ÖZDEN

Türklerde Kartal ve Çift Başlı Kartal Tamgası..... 501

Can ÖZGÜR

Memlûk-Kıpçak Sahasında Yazılmış Altı Dilli Kral'ın Sözlüğünde
İkili-Çoklu Kelime ve Şekiller 517

Işlay Pınar ÖZLÜK

Narkissostan Nergise / Bir Çiçeğin Serencâmı 523

Nihat ÖZTOPRAK

Akademik Dergilerde Hakem Usulü ve Hakem Raporlarının Hazırlanışı 539

İbrahim Ethem POLAT

Türk Kültür Dünyasında ve Edebiyatında Ebu'l Ala el-Ma'arri 561

Bahir SELÇUK

Nef'î'nin Kasidelerindeki Farsça Yapılı İkilemelerin (Terkîb-i
Tekerrürî) Ses ve Anlam Düzenine Etkisi..... 577

Esmâ ŞAHİN

Kumru Yaka mı, Yoksa Kamerî Yaka mı?..... 597

Selami TURAN

Kadı Burhaneddin Ahmed'in Gazellerinde Söz Tekrarlarının Kullanımı .. 605

Kaplan ÜSTÜNER

Nâbî'nin Hayriyye'sinde "Ol/ma!" 629

Halil İbrahim YAKAR

Antepli Hasırcızade Hafız Mehmet Ağa ve Külliyyatı..... 669

AHMET ATİLLÂ ŞENTÜRK ARMAĞANI

Ali YILDIZ

Divan Şiirinde Aşk..... 691

Gencay ZAVOTÇU

Ad ve Sıfatlarıyla Zâtî Divânı'nda Rakîb..... 725

Ayşenur ŞENTÜRK

Babam..... 739

Nurcan BOŞDURMAZ

İki İsim Bir Vücûd..... 741

Hasan Ali ESİR

Hocam Ahmet Atillâ Şentürk..... 749

Necdet İŞLİ

Kadim, Karizmatik ve Âlim Dostum: Ahmet Atillâ Şentürk..... 755

Cihan OKUYUCU

Hatıralarımdaki Atillâ 759

SUNUŞ

Ölümden kaçışı olmadığını bilen insanoğlu, yüzyıllar boyunca dünyada daha uzun kalmanın yollarını arayıp durmuştur. Dünyanın her yerinde gelecek nesillere binlerce cilt kitap yazıp bırakan insanların bütün mesai, ölümsüzlük çabasının tezahürlerinden sadece bir bölümünü oluşturur. Bu kitaplar arasında edebiyat eserleri, eskilerin duygu ve düşüncelerini en canlı yaşatan belgelerdir. Yüzlerce yıl sonra bu metinleri yeniden kurup gelecek nesillere aktarmak ve açıklamak için mesai harcayanlar da dolaylı olarak bu ölümsüzler kervanına katılırlar.

Türkiye’de akademik hayata intisap edenlerin çoğu, bir süre sonra içinde buldukları camianın huzurla eser üretilebilecek bir atmosfere sahip olmadığı gerçeğini idrak ederler. Kim bilir kaç akademisyenimiz, yıllar süren emek ve mesaisinin en sağlam ürünlerini verecek çağda ister istemez kendini içinde bulduğu bu Bizans koridorlarından uzaklaşmak adına ya yurt dışına gitme yahut da emekli olma yolunu seçmiştir.

Günümüzde eski edebiyat metinlerini anlayıp yorumlama işi, geçmiş iktidarların yanlış kültür politikaları sebebiyle maalesef sadece akademik çevrelerin tekeline sıkışıp kalma noktasına kadar gerilemiş durumdadır. Artık eskiden olduğu gibi bu eserleri anlayan, zevk alarak okuyup yorumlayabilen bir doktor, hâkim, mühendis yahut esnafa rastlamak oldukça zor. Bu bakımdan günümüzde eski edebiyat metinlerini yeniden kuracak, okutup yorumlayacak akademisyenlere her zamankinden daha fazla ihtiyaç bulunmaktadır.

Adına armağan hazırladığımız Prof. Dr. Ahmet Atillâ Şentürk anılan şartlara fazlaca maruz kalmamak adına genç denebilecek yaşta emeklilik yolunu seçmiş, fakat durağan bir emeklilik hayatını tercih edenlerin aksine çok ciddi eserler üretmeye devam eden bir meslektaşımız, bir hocamızdır.

Akademisyenler adına hazırlanan armağan kitapları, hayatını akademiye vakfedip binlerce öğrenci yetiştirmiş her hoca için bir vefa borcu, bir kadirşinaslık örneği olarak görülmelidir. Prof. Dr. Ahmet Atillâ Şentürk için hazırladığımız bu mütevazı armağanın da bu çerçevede düşünülmesi gerekir. Avrupa'da çok önceleri başlayan "armağan" geleneği, bizde de ihmal edilmemesi gereken güzel bir uygulamadır. Çünkü arkadan gelenler tarafından takdir edilmenin hazzını yaşatmak, akademik hayata ömür bağışlayan hocalara verebileceğimiz en güzel hediyelerden biridir.

Çoğu Prof. Dr. Ahmet Atillâ Şentürk hocanın dost ve öğrencilerinin yazılarından oluşan bu armağan, yaklaşık bir yılda hazırlanmıştır. Hocanın hayatına ilişkin uzun bir yazının yer aldığı armağanın muhtevasını biyografi, dil, edebiyat ve kültüre dair yazılar şeklinde tasnif edebiliriz. Şüphesiz bu makalelerin her birinin ayrı bir ilmî değeri vardır.

*Prof. Dr. Ahmet Atillâ Şentürk Armağanı'*na yazılarıyla katkıda bulunan bütün yazarlara; kitabın oluşturulma aşamasında emekleri geçen kıymetli arkadaşlarımız Prof. Dr. İbrahim Şahin, Doç. Dr. Muharrem Dayanç ve Doç. Dr. İsmet Şanlı'ya; kitabın grafik hazırlığında gösterdiği titiz çabadan dolayı İrfan Güngörür'e; her zamanki anlayışlı ve destekleyici tavrı sebebiyle Akademik Kitaplar yayınevi sahibi Salih Aras ve onun şahsında yayınevi çalışanlarına gönülden teşekkür ediyoruz. Armağanda yer alan yazıların akademik ciddiyeti ve yazarların armağana yazılarıyla katkıda bulunma arzuları, aynı zamanda, Prof. Dr. Ahmet Atillâ Şentürk hocaya olan muhabbet ve kadirşinaslıklarını göstermektedir.

Bu armağan, çoğu zaman ailesini ve en yakın dostlarını ihmal etmek pahasına, ömrünü eski metinleri okuma, anlama, anlatma ve neşretmeye adanmış bir insanın, harcanan yıllarının karşılığı olamayacak kadar mütevazıdır. Hiçbir armağan, hocanın akademik neşriyatı ve klâsik edebiyat metinlerini toplayarak araştırmacıların hizmetine sunduğu Metin Bankası ve E-Kitap projeleri ile verdiği hizmetlerine denk olamaz. Bu sebeple Türk kültürü ve Türk edebiyatının tanınması, geliştirilmesi ve en önemlisi adeta yeniden keşfedilmesi yolunda büyük işler yapmış bir hoca adına hazırlanan bu armağanın küçük bir şükran nişanesi olarak kabulünü arz ediyoruz.

Prof. Dr. Ahmet KARTAL - Doç. Dr. M. Mahur TULUM

Eskişehir, 28.02.2013

AHMET ATILLÂ ŞENTÜRK

Mehmet Mahur TULUM^[*]

Ailesi ve Çocukluk Yılları

Ahmet Atillâ Şentürk 24 Eylül 1958 İstanbul doğumlu olup babası Mustafa Bey devlet demiryolları emekli Őef-trenlerinden Ahmet Şentürk'ün oğlu, annesi merhume Macide Hanım ise Serez'den Biga'ya mübadele ile göç etmiş bir aileden Yorgancı Ömer Fevzî Efendi'nin kızıdır. Baba tarafından aslen Kütahya'lı olup büyük dedesi Kunduracı Mustafa Efendi, Kütahya'da Erguniye Dergâhı'ndan Deveyatağı Mahallesi'ne çıkan yokuş üzerindeki evi karşısındaki kabristanda medfundur. Babaannesi Zeliha Hanım ise Bolşevik İhtilâlinden sonra Afyon'a göç eden Ahıska/Mesket Türklerinden bir aileye mensuptur.

Ana tarafından oldukça muhafazakâr bir aileden geldiğinden doğduğunda kendisine Ahmet ismi verilmek istenir. O günün asrî memur ailelerinden sayılan baba tarafı ise Atillâ isminde ısrar ederler ve sonuçta ismi nüfus kütüğüne "Ahmet Atillâ" olarak kaydedilir. Babaannesi Zeliha Hanım okuma yazma bilmediği hâlde bir anlattığı masalı bir daha anlatmak üzere yüzlerce masal, hikâye, bilmece, atasözü, tekerleme ve mâniyi saklayacak kadar güçlü bir hafızaya sahipmiş. Genç yaşında eŐi Yorgancı Ömer Efendi'yi ve henüz 35 yaşına girmeden oğlu Hâfız Faruk Kutluata'yı kaybeden anneannesi Lütfiye Hanım ise kızının İstanbul'a gelin gelmesi ve torununun doğumu üzerine Biga'daki evini kapatıp Fatih'e yerleşir.

^[*] Doç. Dr., Anadolu Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi.

Fevzi Paşa Caddesinde doğduğu evin terasında çekilmiş bir fotoğrafı

Ahmet Atillâ'nın yetişmesinde ninesi Lütfiye Hanım'ın güçlü bir rolü olacaktır. İstanbul'da Fatih Câmii'nin hemen karşısında Fevzi Paşa Caddesi üzerindeki bir evde hayata gözlerini açan torunu, 4-5 yaşlarına geldiğinde daha önce düzenli olarak takip ettiği câmi vaazlarına onu da birlikte götürmeye ve yanında gezdirmeye başlar. Haftanın belirli günlerinde o zamanların tanınmış hocalarından Gönenli Mehmed Efendi ve her çarşamba Pirinççi Sinan Câmii'nde öğlen namazından sonra sohbet eden Amasyalı Müftü Mustafa Efendi gibi zevâtın derslerine misafir olan küçük Ahmet, o yıllarda edindiği bilgileri yıllar sonra: *"Fakülteye başladığımda bize anlatılan peygamber kıssalarının çoğunu ben daha o yaşlarda öğrenmiştim"* diye anlatır. Aynı senelerde merhum dedem Fuştan Medresesi dersiâmı Ali Tulum mahdumu el-Hâc Hasan Tulum'un da Pirinççi Sinan Câmii imamı oluşu garip bir tesadüftür. Zaten hoca her fırsatta muhterem beybabam Prof. Dr. Mertol Tulum'u daha ilk gördüğünde sanki yıllar öncesinden kendisini tanıyormuşçasına sevip bağlandığını ve derslerini can kulağıyla takip ettiğini söylerdi.

Yine bir yaz günü Lütfiye Hanım o sırada 6 yaşında bulunan torununu şimdiki Koyunbaba Türbesi'nin hemen üst sokağı olan Hoca Üveys Mahallesi, Babnaibi Sokak'taki yeni evlerinden alarak Hırka-i Şerif Câmii'ne götürür. Merhum dayısı Faruk Kutluata'nın da hıfz hocası olan Hırka-i Şerif Camii imamı ve aile dostları Niyazi Hoca Efendi'den Kur'an derslerine başlatır. Niyazi Hoca'nın ikamet ettiği câmi müştemilâtından olan şimdiki büyük ve harap konağın, onun çocukluk yıllarında önemli bir yeri vardır. Ders gördüğü yer ise câmi avlusunda bir süre "Sıbyan Mektebi" olarak kullanılan taş yapıdır. *"Hocamızın eski mahalle mekteplerindeki gibi uzun bir değneği vardı ve eski zamanlarda olduğu gibi minder ve rahle üzerinde ders görürdük"* diye anlattığı yapı; bir zamanlar Sultan Abdülmecid'in "Hırka" ziyareti için inşa ettirdiği câmi binasından önce belirli günlerde hırka ziyareti için kullanılan, şimdi câmi avlusunun sağ tarafındaki konağın ön cephesinde dikkati çeken fevkanî taş binadır.

Bir yıl sonra da bu mekânın hemen yakınındaki Hırka-i Şerif İlkokulu'nda eğitimine başlar. O yıllarda okulun eski binası mevcut öğrenci sayısına yetmediği için yeni okul inşaatı sebebiyle ilk iki yıl kışın ders arasında içine odun atılan büyük sobalarla ısınan barakalarda eğitim görürler. Güzel bir tesadüf eseri ilkokul öğretmeni o yıl birinci sınıfları üstlenen Babnaibi Sokak'taki komşuları Zehra İmer Hanım'dır. Bu

oldukça yaşlı, kızıl saçlı, çatık kaşlı, sert mizaçlı ve aşırı disiplinli öğretmen, Ahmet Atillâ'nın eğitim hayatında derin izler bırakır. Oldukça modern bir Cumhuriyet kadını olan Zehra Öğretmen, okulun hemen bitişiğindeki Mesih Ali Paşa Câmii'nde ezan okunurken dersi durdurup başını cebinden çıkardığı mendille örtüp öğrencilerine ezan dinletecek kadar da muhafazakârdır. Ele avuca sığmayacak kadar yaramaz bir çocuk olan Ahmet Atillâ'yı disipliniyle zapt u rapt altına almıştır: *"Annem beni terbiyem bozulmasın diye sokağa çıkartmazdı. Sokak çocuklarının oyunlarını çoğu zaman ancak pencereden seyredebilirdim. O zamanlar İstanbul'da her sokakta tek tük otomobil bulunurdu. Motor tamirinden iyi anlayan babamın eski de olsa her zaman bir otomobili olduğundan, neredeyse her hafta sonu bir yerlere giderek gezme ihtiyacını telâfi ederdik"* der ve şöyle devam eder: *"Komşu çocuklarıyla oyun oynamak için göz hapsinde sokağa çıkmama izin verildiği zamanlarda da Zehra Hoca görüp haylazlık etmeme kızacak diye sokakta sesimi yükseltmeye dahi çekinirdim. Şimdi öğretmenleriyle arkadaş gibi davranıp konuşan çocukları görünce çok şaşırıyorum. Biz Zehra Hoca'yı daha sokağın başında gördüğümüzde 'hazır ol' vaziyeti alır, önümüzden geçmesini saygıyla beklerdik."*

Hırka-i Şerif İlkokulu 1966. Öğr. Zehra İmer, solunda kızı Seza Hanım ve A. Şentürk

O yıllarda bir de takıntısı vardır. Boyu uzun olduğundan her sene sınıfın en arka sırasında oturmaya mahkûm olmak. Annesi kendisini: *“Üzülme, askere gittiğinde sen en önde yürüyeceksin”* diye teselli edermiş. Teselli mükâfatı o kadar uzun sürmez ve okulun izci kulübüne üye olan *“yavrukurt”* Ahmet Atilla’ya 4. ve 5. sınıflarda 2 yıl boyunca merasim ve resmigeçitlerde okulun bayrağını taşıma görevi verilir. Artık sınıfın değil bütün okulun en önünde yürümektedir. Babası Mustafa Bey’in film ve fotoğraf makinelerine olan merakı sebebiyle bütün bu 23 Nisan merasimleri, okul açılış törenleri, sokak oyunları ve seyahatleri hatıra olarak filme alınmış ve saklanmıştı: *“Babam âvize imalâtçısı olup evini geçindirecek kadar para kazanan biriydi. Fakat yaz tatillerinde her yıl düzenli olarak seyahate çıktığımızdan 60’lı yılların Türkiye’sini önemli ölçüde gezip görme fırsatım olmuştu. Üstelik bütün bu gezi hatıraları film ve fotoğraflarla kaydedilerek saklanıyor, zaman zaman seyredilerek hatıraları tazeleniyordu.”*

Ertuğrul Düzdağ ile Tanışma

Nihayet ilkokul eğitimi biter bitmez Şentürk ailesi, babasının çocukluk yıllarının geçtiği Yeşilköy’e dönerler. Fatih’in manevî atmosferinden ayrılmakla birlikte oradaki evleri açık tutulduğundan üniversite sonlarına kadar bir ayağı sürekli Fatih’tedir. Yeşilköy dedesinin ve babasının yaşadığı bir semttir ve ailenin çok eski komşu ve ahabları burada bulunmaktadır. Şimdiki Borusan’ın sahibi Asım Kocabıyık ve kız kardeşi Gülsüm Hanım babasının çocukluk arkadaşlarından. Ortaokul ve lise yıllarında sürekli tıp fakültesine gitmeyi ve doktor olmayı hayâl eden Ahmet Atillâ’nın gelecekle ilgili bütün hesapları Gülsüm Hanım’ın damadı Ertuğrul Düzdağ’la Yeşilköy’de tanışmasıyla tamamen farklı bir mecraya yönelir. O zamana kadar biyoloji derslerine aşırı ilgi duyan, çiçek, böcek ve hayvan iskeleti koleksiyonları yaparak kendisini tıp fakültesine hazırlayan bu gencin rotası lise son sınıfa geldiğinde artık İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi’ne çevrilmiştir.

Yazıları ve yayınlarıyla bugün herkesin tanıdığı Ertuğrul Düzdağ, merhum Mahir İz Hoca’nın sohbetlerinde yetişmiş ve 1960’lı yıllarda İ.Ü. Edebiyat Fakültesi’nden mezun olup o sıralarda tarih araştırmaları ve kitap neşirleriyle uğraşmaktadır. 1972 senesinde henüz ortaokuldan yeni mezun olmuşken bir Cuma namazı çıkışı zaten daha önce kendisini